

De dansvlieg *Oedalea apicalis*, nieuw voor de Nederlandse fauna

Paul L.Th. Beuk, Natuurhistorisch Museum Maastricht, De Bosquetplein 6-7, 6211 KJ Maastricht, e-mail: paul.beuk@maastricht.nl

Dansvliegen behorende tot de familie Hybotidae zijn over het algemeen niet groter dan een millimeter of vier. Bijna alle soorten zijn predatoren. Het grootste deel jaagt op een oppervlak, zoals een tak of muur, waarop ze kleine geleedpotigen bespringen. De overige soorten jagen voornamelijk op vliegende prooien en kunnen dan bijvoorbeeld uitstekende blaadjes en takjes als uitkijkpunt gebruiken. De naam 'dansvlieg' hebben ze te danken aan het feit dat binnen deze familie vliegen kunnen 'dansen'. Het verschilt per groep of dit individueel of in zwermen gebeurt. Meestal dient het om de aandacht van mogelijke partners te trekken. Soms lijkt het meer een foerageerstrategie te zijn, bijvoorbeeld bij het geslacht *Oedalea* MEIGEN, 1820. De meeste soorten van dit geslacht zijn niet zeldzaam, maar lijken schaars omdat ze niet veel worden verzameld. In het voorjaar van 2013 werd een echt schaarse vertegenwoordiger van dit geslacht, die nog niet eerder in Nederland werd gevonden, ontdekt in Zuid-Limburg.

HET GESLACHT *Oedalea*

In Europa komen ongeveer 15 soorten van het geslacht *Oedalea* voor (CHVÁLA, 2013). Met hun 3 tot 6 mm zijn ze relatief groot. Ze hebben een zwart-gele kleur, min of meer verlengde sprieten en sterk verdikte achterdijen [figuur 1]. Alle soorten van Noordwest-Europa kunnen op naam worden gebracht met de tabel van CHVÁLA (1983). De beperkte aanwezigheid in collecties zou de indruk kunnen geven dat alle soorten van het genus *Oedalea* schaars zijn. Er zijn twee belangrijke redenen dat ze relatief weinig in collecties worden aangetroffen. De eerste is dat ze een voorkeur hebben voor wat vochtiger, schaduwrijk bos. Dit type biotoop is bij veel vliegenverzamelaars niet populair. De tweede reden is dat de vliegen relatief klein zijn en in hun omgeving niet erg opvallen omdat ze vaak vlak bij de grond jagen.

Oedalea apicalis LOEW, 1859

In de Nederlandse checklist meldden BEUK & VAN DER GOOT (2002) zes soorten uit Nederland. Eén van die zes, *Oedalea hybotina* (FALLÉN, 1816), is onmiddellijk herkenbaar omdat in de vleugel niet alleen een vlek aanwezig is waar de eerste radiaalader aan de vleugelvoorzand uitmondt (het vleugelstigma), maar omdat in de tophelft van de vleugel ook nog een donkere band loopt. Toen op 18 mei 2013 in het Eijsderbosch bij Moerslag een *Oedalea*-vrouwtje met verdonkering in de vleugel werd gevangen was het eerste vermoeden dan ook dat het om die soort ging. Bij controle onder

FIGUUR 1
Oedalea apicalis, vrouwtje
(foto: Jeremy Richardson).



FIGUUR 2

Vindplaatsen van *Oedalea apicalis* in Nederland en België.

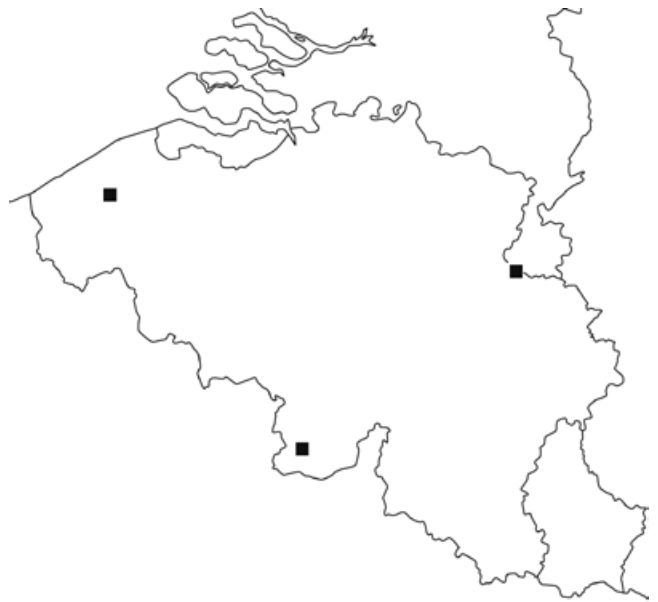
de microscoop bleek echter dat de verdonkering in de top van de vleugel niet bandvormig was, maar dat die helemaal doorliep tot de punt van de vleugel. De enige *Oedalea*-soort met een volledig verdonkerde vleugeltop is *Oedalea apicalis*, die tot op heden niet eerder uit Nederland is gemeld. Het exemplaar is opgenomen in de alcoholcollectie van het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

VERSPREIDING

CHVÁLA (2013) noemt slechts vier landen waar *Oedalea apicalis* voor zou komen: het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Hongarije en Polen. Aanvullend daarop zijn waarnemingen bekend uit België (GROOTAERT, 1991) en Italië (RAFFONE, 2006). In de meeste gevallen betreft het maar een paar waarnemingen in elk van die landen. Alleen in het Verenigd Koninkrijk, met een lange traditie op het gebied van vliegenstudie, heeft men het idee dat de daar gedane waarnemingen een reëel beeld geven van de verspreiding. FALK & CROSSLEY (2005) kennen 18 vindplaatsen, voornamelijk in het zuiden van het land, en beschouwen de soort als schaars. Gezien de uitgebreide kennis van de andere *Oedalea*-soorten oordelen zij dat *Oedalea apicalis* waarschijnlijk niet veel algemener zal zijn dan het nu bekende beeld. In België is de soort slechts bekend van twee plaatsen (P. GROOTAERT, persoonlijke mededeling): Wijnendale (West-Vlaanderen) en Virelles (Henegouwen) [figuur 2].

ECOLOGIE EN HABITAT

Larven van *Oedalea* leven in rottend hout en zijn predatoren van kleine ongewervelden, voornamelijk insecten (CHVÁLA, 1983). Een zekere vondst van een larve van *Oedalea apicalis* in rottend saphout van Zachte berk (*Betula pubescens*) werd gemeld door ROTHE-



RAY *et al.* (2001). Een onzekere vondst betreft een *Oedalea*-pop in rottend beukenhout door SKIDMORE (2003). Bij deze pop werd een vleugel van *Oedalea apicalis* gevonden. COLLIN (1961) vond de vliegen op een eik (*Quercus spec.*) met Wilgenhoutvlinder (*Cossus cossus*).

Dit alles past volledig in het beeld dat de soort vooral wordt gevonden in oudere bospercelen met loofbomen waar langere tijd dood hout blijft liggen. Ook de vindplaats in het Eijsderbosch voldoet hieraan.

DANKWOORD

Patrick Grootaert (KBIN, Brussel) wordt vriendelijk bedankt voor het beschikbaar stellen van de vindplaatsgegevens van de Belgische exemplaren en Jeremy Richardson (Tottenham, Engeland) gaf toestemming zijn foto van *Oedalea apicalis* te gebruiken.

Summary

THE DANCE FLY *OEDALEA APICALIS*, A NEW ADDITION TO THE DUTCH FAUNA

Until now, only six species of the dance fly genus *Oedalea* were known from the Netherlands. In the spring of 2013, a seventh species, *Oedalea apicalis*, was collected for the first time in this country. The European distribution of this rare species is discussed and ecological information is summarised.

Literatuur

- BEUK, P.L.Th. & V.S. VAN DER GOOT, 2002. Family Hybotidae. In: P.L.Th. Beuk (red.), Checklist of the Diptera of the Netherlands. KNNV Uitgeverij, Utrecht: 164-169.
- CHVÁLA, M., 1983. The Empidoidea (Diptera) of Fennoscandia and Denmark. II. General part. The families Hybotidae, Atelestidae and Microphoridae. *Fauna Entomologica Scandinavica* 12:1-279.
- CHVÁLA, M., 2013. Hybotidae, *Oedalea* Meigen 1820. 9 oktober 2015. http://www.faunaeur.org/full_results.php?id=137944.
- COLLIN, J.E., 1961. *British Flies*. Vol. VI, Empididae. Cambridge University Press, Cambridge.
- FALK, S.J. & R. CROSSLEY, 2005. A review of the scarce and threatened flies of Great Britain. Part 3: Empidoidea. *Joint Nature Conservation Committee*, Peterborough.
- GROOTAERT, P., 1991. Hybotidae. In: P. Grootaert, L. De Bruyn & M. De Meyer (red.), *Catalogue of the Diptera of Belgium*. Studiedocumenten van het K.B.I.N. 70:94-96.
- RAFFONE, G., 2006. Su alcuni ditteri del Friuli Venezia-Giulia (Diptera Microphoridae, Hybotidae, Empididae). *Lavori, Società Veneziana di Scienze Naturali* 31:3-5.
- ROTHERAY, G.E., G. HANCOCK, S. HEWITT, D. HORSFIELD, I. MACGOWAN, D. ROBERTSON & K. WATT, 2001. The biodiversity and conservation of saproxylic Diptera in Scotland. *Journal of Insect Conservation* 5(2): 77-85.
- SKIDMORE, P., 2003. Saproxylic insect survey of the Virginia Water and Bishopsgate areas of Windsor Park, 2002-2003. *English Nature Research Reports* 514. English Nature, Peterborough.